



**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

3 lipca 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Adam Doliwa (przewodniczący)

SSN Ireneusz Kunicki

SSN Kamil Zaradkiewicz (sprawozdawca)

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 3 lipca 2025 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej A. spółki akcyjnej w S.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach
z 28 lutego 2022 r., I ACa 909/20,
w sprawie z powództwa A. spółki akcyjnej w S.
przeciwko D.M.
o zapłatę,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu w Katowicach do ponownego rozpoznania
i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

Ireneusz Kunicki

Adam Doliwa

Kamil Zaradkiewicz

[M.O.]

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 30 września 2020 r. Sąd Okręgowy w Katowicach w sprawie z powództwa A. S.A. w S. przeciwko D.M. o zapłatę zasądził od pozwanej na rzecz powódki kwotę 101 709,97 zł z odsetkami ustawowymi od 12 listopada 2008 r. do 31 grudnia 2015 r. oraz odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty (pkt 1), zasądził od pozwanej na rzecz powódki kwotę 3600 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 18 stycznia 2019 r. do dnia zapłaty (pkt 2), zasądził od pozwanej na rzecz powódki kwotę 1889,66 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 18 stycznia 2019 r. do dnia zapłaty (pkt 3), zasądził od pozwanej na rzecz powódki kwotę 34 984,84 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 18 stycznia 2019 r. do dnia zapłaty (pkt 4), a także rozstrzygnął o kosztach postępowania (pkt 5 i 6).

Sąd pierwszej instancji ustalił, że w dniu 28 lutego 2007 r. R. sp. z o.o. w Z. zawarła z powódką umowę poręczenia. W umowie powódka zobowiązała się do poręczenia spłaty przez R. sp. z o.o. kredytu w wysokości 300 000 zł do wysokości 40% aktualnego zobowiązania spółki będącej kredytobiorcą.

Jako zabezpieczenie roszczeń powódki wynikających z umowy poręczenia spółka R. sp. z o.o. wystawiła weksel *in blanco*. Kredyt miał być udzielony przez Bank S.A. w W. Z uwagi na to, że spłata kredytu nie nastąpiła, do powódki, jako poręczyciela, skierowano żądanie zapłaty.

Powódka spełniła świadczenie w wysokości 138 279,97 zł a następnie wypełniła weksel podpisany przez spółkę R. sp. z o.o.

Na skutek pozwu wniesionego przez powódkę przeciwko R. sp. z o.o. Sąd Okręgowy w Katowicach wydał nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym. Spółka ogłosiła jednak upadłość i prowadzone wobec niej postępowanie egzekucyjne zostało umorzone.

Sąd pierwszej instancji ustalił również, że w związku z udzielonym kredytem pozwanej zostały przedstawione zarzuty w postępowaniu karnym, a następnie wyrokiem Sądu Okręgowego w Katowicach z 13 czerwca 2016 r., V K 112/13, pozwana została uznana winną tego, iż działając w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, będąc zatrudniona w Banku S.A., chcąc, aby inne osoby dokonały czynu zabronionego, ułatwiła popełnienie przestępstwa oszustwa na szkodę banku,

polegającego na wprowadzeniu w błąd co do prawdziwości przedłożonych dokumentów przy zawieraniu umowy kredytowej przez spółkę R. sp. z o.o., zamiaru spłaty kredytu w kwocie 300 000 zł i celu przeznaczenia kredytu udzielonego spółce R. sp. z o.o. Zgodnie z wyrokiem sądu karnego podczas zawierania umowy kredytu pozwana przyjmowała i akceptowała nierzetelne dokumenty bez ich weryfikacji, a także nie dokonała oględzin pojazdów, które stanowiły przedmiot zabezpieczenia roszczeń banku wynikających z umowy kredytu. W konsekwencji pozwaną uznano winną czynu wyczerpującego znamiona występkę z art. 18 § 3 w. zw. z art. 286 § 1 w zw. z art. 294 i art. 297 przy zastosowaniu art. 11 § 2 k.k.

Wyrokiem z 22 czerwca 2017 r., II AKa 85/17, Sąd Apelacyjny w Katowicach dodatkowo orzekł wobec pozwanej obowiązek naprawienia wyrządzonej przestępstwem szkody poprzez zapłatę na rzecz Banku S.A. kwoty 42 353 zł oraz kwoty 34 570 zł na rzecz powódki.

Zgodnie z ustaleniami Sądu *a quo*, wyrokiem Sądu Okręgowego w Katowicach z 11 kwietnia 2014 r., V K 3/14, skazany został również A.C., który został uznany za winnego doprowadzenia Banku S.A. do niekorzystnego rozporządzenia mieniem za pomocą wprowadzenia w błąd m.in. co do tego, że spółka R. sp. z o.o. miała możliwości spłaty kredytu, czym działał na szkodę wskazanego wyżej banku oraz powódki.

Sąd pierwszej instancji ustalił również, że powódka wystąpiła z roszczeniem o zapłatę także przeciwko A.C. Sąd Okręgowy w Katowicach 12 kwietnia 2016 r., w sprawie I Nc 165/16, wydał nakaz zapłaty zasądzający od A.C. na rzecz powódki 103 709,97 zł z odsetkami za opóźnienie, 32 346,89 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie oraz 3 600 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie, a także odsetki ustawowe za opóźnienie od kwoty 34 070 zł.

A.C. dokonał spłaty 2000 zł w ratach po 50 i 100 zł w okresie od 17 kwietnia 2014 r. do 7 sierpnia 2018 r.

Pozwana wykonując wyrok sądu karnego uiściła natomiast na rzecz powódki kwotę 34 570 zł.

Sąd pierwszej instancji przyjął, że treść prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach, V K 112/13, którym Sąd *a quo* był związany (art. 11 k.p.c.), wskazuje, że pozwana wyrządziła powódce szkodę.

Sąd podkreślił, że ustalenie przez sąd karny w prawomocnym wyroku skazującym, że kilka osób wspólnie działających wyrządziło szkodę, wiąże sąd cywilny (art. 11 k.p.c.) co do ich – jako współsprawców – solidarnej odpowiedzialności wobec poszkodowanego – niezależnie od tego, jaki był stopień przyczynienia się poszczególnych osób do wyrządzenia szkody. Solidarna odpowiedzialność kilku podmiotów na podstawie art. 441 § 1 k.c. dotyczy przypadków, gdy konsekwencją ich zachowania jest jedna szkoda. Sąd *a quo* uznał ponadto, że niedopuszczalne jest czynienie przez sąd cywilny jakichkolwiek nowych ustaleń co do roli pozwanej i przypisanego jej czynu, w związku z czym Sąd ten nie mógł przeprowadzać dowodów na te okoliczności.

Sąd uznał, że pozwana odpowiada na podstawie art. 415 k.c. oraz, że powódce została wyrządzona szkoda w wysokości należności zasądzonych od R. sp. z o.o. w wysokości 138 279,97 zł z odsetkami ustawowymi i kosztami procesu oraz w związku z dochodzeniem roszczeń cywilnych od A.C. Sąd stwierdził jednocześnie, że gdyby nie czyn pozwanej, powódka mogłaby nie doznać szkody. Spełniona jest zatem przesłanka odpowiedzialności odszkodowawczej w postaci związku przyczynowego między zachowaniem pozwanej a szkodą doznaną przez powódkę. Ponadto, wysokość tej szkody została przez powódkę wskazana prawidłowo i bezpodstawne jest twierdzenie, że szkoda odpowiada jedynie kwocie wynikającej z wyroku sądu karnego, którą pozwana na rzecz powódki uiściła. Szkodą powódki są bowiem wszelkie koszty przez nią poniesione w związku z udzielonym poręczeniem.

Sąd pierwszej instancji za niezasadny uznał także podniesiony przez pozwaną zarzut przedawnienia. W ocenie Sądu roszczenie o naprawienie szkody powstałej w wyniku czynu niedozwolonego w przypadku powódki przedawnia się z upływem okresu wskazanego w art. 442¹ § 2 k.c. Taki okres w niniejszej sprawie jeszcze nie upłynął.

Apelację od wyroku Sądu pierwszej instancji wniosła pozwana, zaskarżając to orzeczenie w całości oraz formułując w apelacji zarzuty naruszenia przepisów postępowania, m.in. art. 233 § 1 w zw. z art. 229, art. 233 § 1 w zw. z art. 243², art. 299 oraz art. 271 k.p.c. a także zarzuty naruszenia prawa materialnego, tj.: art. 5, 6, 415 i 455 k.c. Pozwana w sformułowała ponadto zarzut błędu w ustaleniach faktycznych.

Wyrokiem z 28 lutego 2022 r. Sąd Apelacyjny w Katowicach zmienił wyrok Sądu pierwszej instancji w ten sposób, że oddalił powództwo i rozstrzygnął o kosztach postępowania.

Sąd *ad quem* uznał, że Sąd pierwszej instancji dokonał nieprawidłowej oceny prawnej ustalonego prawidłowo stanu faktycznego, co skutkowało uznaniem apelacji pozwanej za trafną.

W ocenie Sądu odwoławczego powódka dochodzone roszczenia wywodzi ze szkody, jakiej miała doznać wskutek działania pozwanej polegającego na dokonaniu czynu opisanego w wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach z 13 czerwca 2016 r., V K 112/13, zmienionego wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 22 czerwca 2017 r., II AKa 85/17. Zgodnie zaś z art. 11 k.p.c. ustalenia wydane w postępowaniu karnym prawomocnego wyroku skazującego co do popełnienia przestępstwa wiążą sąd w postępowaniu cywilnym.

Powyższymi orzeczeniami pozwaną uznano za winną popełnienia czynu polegającego na tym, że w lutym 2007 r. w Katowicach, działając w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, będąc zatrudnioną w Banku S.A. Oddział w K. na stanowisku analityka, działając w zamiarze, aby inne ustalone osoby dokonały czynu zabronionego - oszustwa na szkodę banku polegającego na wprowadzeniu w błąd co do zamiaru spłaty kredytu i jego przeznaczenia przy zawieraniu umowy kredytowej z 23 lutego 2007 r. dla spółki R. sp. z o.o. w Z. na kwotę 300 000 zł, stanowiącą mienie znacznej wartości, ułatwiła jego popełnienie w ten sposób, że podczas zawierania wskazanej umowy kredytowej zaniechała dokonania oględzin pojazdów, które stanowiły przedmiot zabezpieczenia kredytu, zgodnie z umowami przeniesienia własności pojazdów z 23 lutego 2007 r. oraz zaniechała weryfikacji przedłożonych dokumentów w zakresie ubezpieczenia AC

jednego ustalonego pojazdu, co wyczerpywało znamiona przestępstwa z art. 18 § 3 w zw. z art. 286 § 1 w zw. z art. 294 § 1 k.k. Na podstawie art. 46 § 1 k.k. orzeczono wobec pozwanej w niniejszej sprawie również obowiązek naprawienia wyrządzonej przestępstwem szkody poprzez zapłatę na rzecz Banku S.A. kwoty 42 353 zł oraz na rzecz powódki w niniejszej sprawie kwoty 34 570 zł.

Sąd odwoławczy podkreślił, że z wyroków sądów karnych wynika, że pozwana została prawomocnie skazana za popełnienie przestępstwa na szkodę Banku S.A., a nie na szkodę powódki, mimo że ostatecznie również i na rzecz tego podmiotu orzeczono obowiązek zapłaty przez pozwaną kwoty 34 570 zł. Wobec stwierdzenia w sentencji wyroku sądu karnego skazującego pozwaną, na który powołuje się powódka, że pozwana wyrządziła szkodę na rzecz Banku S.A., uznanie przez Sąd *a quo*, że powódka przedkładając powyższy wyrok sądu karnego wykazała, że przestępstwem tym pozwana wyrządziła szkodę także powódce, stanowiło, w ocenie Sądu *ad quem*, wniosek zbyt daleko idący, a tym samym nieprawidłowy.

W ocenie Sądu odwoławczego strony nie były związane żadnym węzłem obligacyjnym. Powódka dochodzi bowiem od pozwanej odszkodowania opartego na przepisach o czynach niedozwolonych (art. 415 k.c.). W związku z tym w sprawie należało przede wszystkim ustalić, czy istnieje związek przyczynowy między zachowaniem pozwanej opisanym w wyroku sądu karnego polegającym na zaniechaniu dokonania przez pozwaną oględzin pojazdów, które stanowiły przedmiot zabezpieczenia kredytu oraz zaniechaniu weryfikacji przedłożonych dokumentów w zakresie ubezpieczenia AC pojazdu, a szkodą, którą powódka poniosła w związku z dokonaną przez nią spłatą zobowiązania zaciągniętego przez R. sp. z o.o., za którego spłatę powódka poręczyła.

Sąd odwoławczy uznał, że brak było podstaw do przyjęcia, by wskazywane przez powódkę zaniechania, których dopuściła się pozwana, pozostawały w adekwatnym związku przyczynowym ze szkodą, jaką powódka poniosła spłacając jako poręczyciel kredyt zaciągnięty przez R. sp. z o.o. Wskazywane przez powódkę pojazdy istotnie stanowiły zabezpieczenie spłaty kredytu, ale zabezpieczenie zostało ustanowione na rzecz banku, który tego kredytu udzielił. Tym samym brak możliwości spłaty zobowiązania przy pomocy stanowiących przedmiot zabezpieczenia pojazdów

mógłby pozostawać w związku przyczynowym ze szkodą, jaką mógłby ponieść bank, który tego kredytu udzielił, jeżeli nie zostałby spłacony, a nie ze szkodą, jaką poniosła powódka w związku ze spłatą tego zobowiązania z uwagi na wiążącą ją ze spółkę R. sp. z o.o. umowę poręczenia.

W ocenie Sądu odwoławczego bezpośrednią przyczyną powstania szkody po stronie powódki w związku ze spłatą kredytu zaciągniętego przez R. sp. z o.o. był, po pierwsze, fakt niespłacenia przez spółkę R. sp. z o.o. zobowiązania kredytowego, a po drugie, bezskuteczność wszczętego przeciwko temu podmiotowi przez powódkę postępowania egzekucyjnego. Nie stanowiło jej zaś zachowanie pozwanej, z którym powódka wiąże powstanie szkody, tym bardziej że powódka nie wykazała, by warunkiem zawarcia przez nią umowy poręczenia kredytu było ustanowienie zabezpieczenia na rzecz kredytodawcy przy pomocy przedmiotowych pojazdów oraz by jej odpowiedzialność z tytułu umowy poręczenia aktualizowała się jedynie w przypadku niemożności zaspokojenia banku z ustanowionego na jego rzecz zabezpieczenia.

Sąd *ad quem* uznał także, że powódka nie wykazała wysokości szkody, jaką miałyby ponieść na skutek zaniechania pozwanej. W aktach sprawy brak bowiem dokumentacji potwierdzającej wyliczenia powódki. Za niewystarczający w tym kontekście Sąd uznał powołany przez powódkę dowód z dokumentacji dołączonej do pozwu w sprawie toczącej się przed Sądem Okręgowym w Katowicach, XIV GNC 304/08/14, albowiem nie określono precyzyjnie, które z dokumentów tam się znajdujących miałyby stanowić dowód w niniejszej sprawie.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu drugiej instancji wniosła powódka, zaskarżając to orzeczenie w całości oraz formułując w skardze zarzuty naruszenia przepisów postępowania, tj.: art. 11 k.p.c., art. 382 k.p.c. oraz naruszenia prawa materialnego, tj. art. 422 k.c. W oparciu o powyższe zarzuty powódka wniosła o uchylenie i zmianę zaskarżonego wyroku w całości poprzez oddalenie w całości apelacji pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach z 30 września 2020 r. oraz zasądzenie od pozwanej na rzecz powódki zwrotu kosztów procesu przed Sądem drugiej instancji według norm przepisanych; ewentualnie o uchylenie w całości zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania

Sądowi Apelacyjnemu w Katowicach. Ponadto, powódka wniosła o zasądzenie od pozwanej na swoją rzecz zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych.

Pozwana złożyła odpowiedź na skargę kasacyjną, w której wniosła o oddalenie skargi oraz o zasądzenie od powódki na swoją rzecz kosztów postępowania przed Sądem Najwyższym, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna okazała się zasadna.

Skarżąca w pierwszej kolejności podnosi zarzut naruszenia art. 382 k.p.c. Powódka wskazuje, że Sąd II instancji pominął dowody z dokumentów w postaci pozwu wraz z załącznikami, znajdujące się w aktach sprawy Sądu Okręgowego w Katowicach o sygn. XIV GNc 304/08/14, które to dowody na wniosek strony powodowej zostały przeprowadzone przez Sąd I instancji i stanowiły podstawę do ustaleń faktycznych. Zarzut ten podniesiono jako ewentualny, co skutkuje – z uwagi na zasadność pozostałych – brakiem podstaw do jego oceny. Jedynie na marginesie warto zauważyć, że zarzut naruszenia art. 382 k.p.c., co do zasady, nie może stanowić samodzielnego uzasadnienia podstawy kasacyjnej naruszenia prawa procesowego. Przepis ten zawiera bowiem ogólną dyrektywę kompetencyjną, wyrażającą istotę postępowania apelacyjnego i dlatego konieczne jest wskazanie przy konstruowaniu zarzutu naruszenia tego przepisu także innych przepisów normujących postępowanie rozpoznawcze, które sąd drugiej instancji naruszył.

Zgodnie z art. 11 zd. 1 k.p.c., ustalenia wydanego w postępowaniu karnym prawomocnego wyroku skazującego co do popełnienia przestępstwa wiążą sąd w postępowaniu cywilnym. Zasada związania ustaleniami prawomocnego wyroku skazującego co do popełnienia przestępstwa nie przesądza jednak jeszcze sama przez się, w świetle prawa cywilnego, o istnieniu odpowiedzialności deliktowej. Artykuł 11 k.p.c. ma charakter procesowy, natomiast nie przesądza odpowiedzialności cywilnej osoby pozwanej, która w postępowaniu karnym została prawomocnie skazana za popełnienie określonego przestępstwa. O skutkach w tym

zakresie wynikających z czynu objętego prawomocnym wyrokiem skazującym rozstrzygają bowiem przepisy prawa cywilnego.

Pozwana w rozpoznawanej przed Sądami *meriti* sprawie prawomocnym wyrokiem sądu karnego została uznana winną tego, że w lutym 2007 r. działając w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, będąc zatrudnioną w Banku S.A. w W., działając w zamiarze, aby inne ustalone osoby dokonały czynu zabronionego – oszustwa na szkodę tego banku, polegającego na wprowadzeniu w błąd co do zamiaru spłaty kredytu i jego przeznaczenia przy zawieraniu umowy kredytowej, ułatwiła jego popełnienie. Wobec pozwanej orzeczono również obowiązek naprawienia szkody poprzez zapłatę na rzecz Banku S.A. kwoty 42 353 zł oraz na rzecz A. S.A., a zatem na rzecz powódki w niniejszej sprawie, kwoty 34 570 zł.

Sąd drugiej instancji przyjął, że pozwana została skazana za pomocnictwo w popełnieniu przestępstwa na szkodę Banku S.A., a nie na szkodę powódki.

Ze zdania pierwszego art. 11 k.p.c. wynika, że wiążące dla sądu w sprawie cywilnej są ustalenia wydanego w postępowaniu karnym prawomocnego wyroku skazującego co do popełnienia przestępstwa. Jak wyjaśniał w dotychczasowym orzecznictwie Sąd Najwyższy, istota związania sądu cywilnego skazującym wyrokiem karnym wyraża się w tym, że w skład podstawy faktycznej rozstrzygnięcia sądu cywilnego wchodzi czyn opisany w sentencji karnego wyroku skazującego, a sąd cywilny jest pozbawiony możliwości dokonywania ustaleń w tym zakresie (zob. np. wyroki z 23 czerwca 2017 r., I CSK 614/16, z 25 listopada 2015 r., II CSK 683/14, z 9 kwietnia 2015 r., II CSK 363/14, z 10 lipca 2013 r., V CSK 393/12, z 10 lutego 2010 r., V CSK 267/09). Artykuł 11 k.p.c. pozwala sądowi czynić w postępowaniu cywilnym ustalenia zmierzające do określenia rzeczywistej odpowiedzialności sprawcy. Wyrok w sprawie karnej nie wiąże natomiast w zakresie ustaleń dotyczących pozwanego, który nie był oskarżony i skazany w sprawie karnej (wyrok SN z 23 listopada 2011 r., IV CSK 142/11).

Rację przyznać należy skarżącej, że ustalenia wyroku skazującego wiążą sąd cywilny co do wszystkich przestępstw objętych skazaniem w wyroku. W niniejszej sprawie Sąd drugiej instancji pominął fakt skazania sprawców oszustwa, tymczasem

również w tym zakresie pozostawał związany prawomocnym wyrokiem skazującym sprawców oszustwa, mimo że nie byli oni stroną postępowania cywilnego w rozpoznawanej sprawie. Pozwana została uznana za winną przestępstwa pomocnictwa do popełnienia opisanego oszustwa, a tymczasem Sąd drugiej instancji skoncentrował swoje ustalenia na czynie przypisanym pozwanej, pomijając, że prawomocnie zostali skazani również sprawcy przestępstwa oszustwa, przy czym w opisach przypisanych im czynów wskazano, że działali oni również na szkodę powódki.

Po drugie, sprawcami szkody doznanej przez powódkę były osoby prawomocnie skazane za popełnienie czynu oszustwa. Pozwana została natomiast skazana za pomocnictwo, a tym samym również w zakresie odpowiedzialności cywilnej jej zachowanie należy ocenić jako rodzaj pomocnictwa, a więc na podstawie art. 422 k.c.

Zgodnie z art. 422 k.c., za szkodę odpowiedzialny jest nie tylko ten, kto ją bezpośrednio wyrządził, lecz także ten, kto inną osobę do wyrządzenia szkody nakłonił albo był jej pomocny, jak również ten, kto świadomie skorzystał z wyrządzonej drugiemu szkody.

Artykuł 422 k.c. stwarza podstawę odpowiedzialności za odrębne czyny niedozwolone w postaci podżegania, pomocnictwa oraz świadomego skorzystania ze szkody. W jego braku powstałyby poważne przeszkody przy kreowaniu odpowiedzialności podżegacza, pomocnika i osoby świadomie korzystającej z wyrządzonej drugiemu szkody, gdyż w większości przypadków nie dałoby się w odniesieniu do tych podmiotów zastosować konstrukcji współsprawstwa. Osoby wymienione w tym przepisie nie uczestniczą bowiem bezpośrednio w wyrządzeniu szkody, a ich odpowiedzialność wynika ze szczególnej naganności postępowania (zob. wyrok SN z 23 stycznia 2007 r., III CSK 338/06, OSNC 2007, nr 12, poz. 187).

Zakres czynu pomocnictwa ujmowany jest szeroko, natomiast problematyka podmiotowej strony pomocnictwa (art. 422 k.c.) nie została w judykaturze przesądzona jednoznacznie (zob. wyroki SN z 19 sierpnia 1958 r., 4 CR 909/57, RPEiS 1959, nr 3, s. 340; z 10 lipca 1975 r., I CR 399/75; z 17 lipca 2003 r., III CKN 29/01, OSP 2005, nr 5, poz. 59; z 21 czerwca 2011 r., I CSK 559/10,

OSNC 2012, nr 2, poz. 25; z 20 września 2013 r., II CSK 657/12; z 26 kwietnia 2017 r., I CSK 511/16; z 18 maja 2017 r., III CSK 190/16). Uznaje się, że pomocnictwo może być popełnione tylko umyślnie, chociaż zarówno w zamiarze bezpośrednim, jak i ewentualnym. Za pomocnika może być uznana osoba, która współdziała ze sprawcą szkody, tj. taka osoba, która pomaga mu świadomie. Świadomość pomocy przy działaniu szkodzącym przesądza o winie pomocnika. Prezentowane jest ponadto zapatrywanie, iż pogląd przeciwny (por. np. wyrok SN z 3 kwietnia 1998 r., III CKN 441/97), zakładający, że pomocnikiem może być osoba, która działa nieumyślnie, względnie nie zdaje sobie sprawy z tego, że udziela komuś pomocy, rozszerzałby odpowiedzialność w stopniu, którego nie dałoby się pogodzić z zasadami słuszności. Stanowisko, że pomocnictwa można dopuścić się jedynie umyślnie, łączy się z założeniem, że bezprawne - jako sprzeczne zasadami współżycia społecznego - jest celowe działanie lub zaniechanie ułatwiające lub sprzyjające wyrządzeniu przez sprawcę szkody innej osobie, choćby to działanie lub zaniechanie jako takie samo nie było bezprawne.

W orzecznictwie wskazuje się też, że nie może być uważany za pomocnika w rozumieniu art. 422 k.c. podmiot, który bez wykazanego mu elementu współdziałania w postaci świadomego udzielenia pomocy bezpośredniemu sprawcy umożliwia mu lub ułatwia jedynie określone działanie (wyrok SN z 21 czerwca 2011 r., I CSK 559/10).

Zarówno kwestia świadomości pomocnika, jak i świadomości uzyskania korzyści z przestępstwa korzystającego ze szkody należy do kategorii faktów i stanowi element stanu faktycznego (zob. wyrok SN z 27 lutego 2013 r., IV CSK 443/12, OSNC-ZD 2013, nr 4, poz. 78).

Zgodnie z art. 422 k.c. w zw. z art. 441 § 1 k.c., odpowiedzialność sprawcy, podżegacza i pomocnika jest solidarna.

Sąd Najwyższy podziela zapatrywanie, iż pomiędzy zachowaniem pomocnika ułatwiającym popełnienie czynu a szkodą nie musi istnieć adekwatny związek przyczynowy. Zachowanie pomocnika, aby uzasadniało odpowiedzialność odszkodowawczą, musi natomiast w sposób rzeczywisty ułatwiać dokonanie czynu niedozwolonego przez sprawcę szkody, zaś pomocnik musi działać w zamiarze

takiego ułatwienia. Pomocnictwo zakłada zatem istnienie po stronie pomocnika zamiaru realizacji czynu ułatwiającego popełnienie deliktu oraz rzeczywisty skutek w postaci ułatwienia dokonania czynu niedozwolonego. Nie jest natomiast w świetle art. 422 k.c. wymagane istnienie koniecznego w odniesieniu do samego bezpośredniego sprawcy adekwatnego związku przyczynowego między zachowaniem pomocnika a szkodą [zob. M. Zelek: (w:) M. Gutowski (red.), *Kodeks cywilny. Tom II. Komentarz. Art. 353–626*, Warszawa 2022, komentarz do art. 422, nb. 21 i 22].

Z tych względów, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

Ireneusz Kunicki

Adam Doliwa

Kamil Zaradkiewicz

[M.O.]

[a.ł.]